

In de geschiedenis van Spanje hebben huwelijken tussen leden van koninklijke families altijd een grote rol gespeeld om hun macht te vergroten. Op die manier wist Sancho de Grote aan het begin van het tweede millennium zijn koninkrijk Pamplona aanzienlijk uit te breiden en lijfde Aragón in de dertiende eeuw het graafschap van Barcelona in. Maar het meest spectaculaire voorbeeld van een dergelijke machtsuitbreiding is het huwelijk van Isabel I de Castilla met Fernando II de Aragón in 1469. Door deze echtverbintenis werden de twee grote rijken op het Iberisch schiereiland aan elkaar geklonken en ontstond het moderne Spanje. Isabel I en Fernando II waren overigens verre familie van elkaar: Juan I de Castilla en Leonor de Aragón, die een eeuw eerder in het huwelijk traden, waren hun gemeenschappelijke overgrootouders.

Isabel I was een halfzuster van koning Enrique IV (bijgenaamd de Impotente) die gehuwd was met Juana de Portugal. Haar oudere broer, Alfonso, was naar voren geschoven als kroonpretendent omdat een aantal edelen het recht op de troon van Enrique's dochter Juana bestreden. Volgens hen zou Juana een onecht kind zijn, verwekt door de edelman Beltrán de la Cueva, vandaar dat zij Juana la Beltraneja werd genoemd. In het conflict dat zich ontwikkelde tussen Enrique IV en zijn halfbroer Alfonso bevond Isabel zich in een lastige positie. Zij steunde de aanspraken van haar broer op de troon, maar besepte dat zij de koning niet openlijk kon afvallen. Toen de nog jonge Alfonso overleed en Isabel naar voren werd geschoven als kandidaat voor de troonopvolging, deed zij een geslaagde poging om de vrede tussen de rebellen en Hendrik IV te bewerkstelligen. Dat gebeurde door af te zien van een aanval op de positie van de koning bij leven, in ruil waarvoor Hendrik haar zou aanwijzen als wettelijke opvolger in plaats van zijn dochter Juana la Beltraneja. Dit werd vastgelegd in het zogeheten *Pacto de los Toros de Guisando*, waarin de koning de rechten op de troon overdroeg aan Isabel onder voorwaarde dat zij niet zou huwen zonder zijn toestemming. Duidelijk werd dat er met Isabel een troonpretendent was aangetreden die zich onderscheidde door een helder politiek inzicht en doorzettingsvermogen.

Isabel hield zich niet aan de met haar vader gemaakte afspraken en trouwde in 1469 in het geheim met de kroonprins van Aragón, Fernando II, waarop Enrique de rechten op de troon toewees aan Juana la Beltraneja. Omdat onder de burgers van Castilië in die tijd een groot verlangen leefde naar rust in het koninkrijk na vele jaren van onderlinge vetes, was het niet vreemd dat er steun groeide voor Isabel, van wie men verwachtte dat zij orde zou kunnen scheppen in het land. In december 1474 werd Isabel uitgeroepen tot koningin van Castilië. Met haar man sloot zij een overeenkomst waarin de positie van Fernando gelijkwaardig werd gesteld aan die van Isabel. Deze innige verstrengeling van Castilië en Aragón manifesteerde zich in de uitdrukking *Tanto monta, Isabel como Fernando; tanto monta, Fernando como Isabel* (Isabel of Fernando, het is om het even).

Isabel I de Castilla
1451-1504

Fernando II de
Aragón
1452-1516

De successie-oorlog die uitbrak tussen de Portugezen die de rechten van Enrique's dochter Juana la Beltraneja verdedigden (de *enriquinos*) en de aanhangers van Isabel (de *isabelinos*) eindigde met het *Pacto de Alcaçovas*, waarin bepaald werd dat de Portugezen afzagen van hun rechten op de Castiliaanse troon. Daarmee kwam definitief een eind aan de aspiraties van Juana la Beltraneja.

Isabel I en Fernando II – die in 1479 zijn vader Juan II was opgevolgd als koning van Aragón – besloten in 1482 het laatste Moorse bolwerk Granada te veroveren, wat pas lukte in 1492 toen de Moorse sultan Boabdil zich overgaf. Als beloning voor het afronden van de Reconquista werden Isabel en Fernando in 1496 door paus Alexander VI getooid met de eretitel *Reyes Católicos* (katholieke vorsten).

Het bestuur van de katholieke vorsten is van grote betekenis geweest voor de institutionele hervormingen van het land en tijdens hun regeerperiode kwamen de veroveringen in Amerika op gang. In 1503 werd het *Casa de Contratación* te Sevilla opgericht dat tot taak had de tochten naar de nieuwe wereld en de exploitatie van deze gebieden te reguleren. Al in 1501 verbood Isabel het tot slaaf maken van de inboorlingen, een verordening die uitmondde in het systeem van de *encomiendas*. Aan kolonisten, de *encomenderos*, kon het recht toegekend worden om indianen voor zich te laten werken, die zij geacht werden rechtvaardig te behandelen en te kerstenen. Een goedbedoeld systeem dat echter van lieverlee ontaardde in regelrechte slavernij. Met Portugal werd het pact van Tordesillas gesloten dat de tot dan toe onontdekte wereld verdeelde in voor elk van hen twee gelijke delen.

Casa de Contratación te Sevilla

Het bestaan van de joodse minderheid was aanleiding voor Isabel en Fernando om in 1480 de Spaanse Inquisitie in te stellen en in 1492 een verordening uit te vaardigen, het edict van Granada, ter uitwijzing van joden die zich niet wensten te bekeren. Eenzelfde besluit trof in 1499 de zigeuners, die vanwege hun afwijkende cultuur niet geaccepteerd werden en in 1502 was het de beurt aan de islamieten. Hoewel bij de inname van Granada aan de Moren geloofsvrijheid was toegezegd, werd deze belofte van meet af aan geschonden door het optreden van kardinaal Cisneros, die toen aan het hoofd stond van de Inquisitie.

Isabel overleed in 1504. Omdat haar erfopvolgster, Juana de Castilla (die later de bijnaam de Waanzinnige kreeg), niet in staat geacht werd het rijk te regeren, kwam de macht in handen van haar man, Felipe I de Habsburgo (de Schone). Toen deze na twee jaar overleed, werd Fernando II regent en sloot hij de volledig ingestorte Juana op in het convent van Tordesillas. In 1512 veroverde Fernando Navarra dat in 1516 formeel toegevoegd aan de Spaanse kroon. Daarmee was - afgezien van Portugal - de integratie van de christelijke rijken op het schiereiland voltooid. Fernando overleed in datzelfde jaar. De zoon van Juana van Castilië, Carlos I – de latere keizer Karl V van het Heilige Roomse Rijk – erfde de troon van Spanje.